

פניני הפרשה

בס"ד

ראה

עלון מס' 947

שנה י"ט התשע"ח

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבנים. נידו: 052-7654216
כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

איך נותנים צדקה בשמחה?

נתון נתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך בכל מעשך ובכל משלח ידך – רש"י מבאר את טעם הכפילות "נתון נתן" – "אפילו מאה פעמים". ויש להבין איך אפשר לבקש מאדם לתת מאה פעמים ולומר לו "ולא ירע לבבך בתתך לו"?

מיישב החפ"ן חיים בספרו "אהבת חסד" שהתורה נותנת לנו עצה לדבר בהמשך הפסוק: "כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך" – אם תחזיר לעצמך את ההבנה שכל הברכה באה מה' אלוקיך, אז נתון נתן לו בשמחה, כי אינך נותן משלך אלא משלו, ודוקא בזכות הנתינה שלך תקבל יותר.

בענין זה כתב הרמב"ם על המשנה באבות "הכל לפי רוב המעשה", שהמעלות יגיעו לאדם לפי רוב מספר המעשים שיעשה. לכן טוב יותר לחלק לכמה אנשים עניים לכל אחד סכום קטן, מאשר סכום אחד גדול לעני אחד, כי על ידי רוב המעשה מתרגל האדם ללחום ביצרו ולנצחו, עד שהנתינה תיעשה לו לטבע שני.

מסופר על מהר"ם אלשיך זצ"ל, שהיה בעל חסד גדול, ומנהגו היה שבכל מוצאי שבת כאשר בבתי העניים נגמר האוכל, היה דואג למלאות מחסורם שיהיה להם מה לאכול במשך שבוע הבא. יום אחד הגיע אצלו עני שהיה רעב לאוכל, והאלשיך ביקש שישחטו בשבילו עוף. אחרי השחיטה התברר שהעוף מריפה. ביקש שישחטו עוד עוף, ושוב נמצא מריפה. כך המשיך ושחט 39 עופות וכולם היו מריפה. לבסוף גילה לו העני שהוא השמן בעצמו שרצה לנסותו, וכיון שעמד בנסיון יוכה לחבר פירוש מיוחד לתורה.

הועילו בתקנתם	עצה טובה
כתיבת תורה שבעל פה בתקופת המשנה, ראו חכמינו ז"ל כי הנזק באיסור כתיבת תורה שבעל פה רב על התועלת, לפיכך נמנו וגמרו להתיר את כתיבת התורה שבעל פה, וסמכו דבריהם על הכתוב "עת לעשות לה' – הפרו תורתך".	לפעמים היצר מרגיל את האדם בעבירה, עד שנעשית לו כהיתר. והעצה לזה, להעלות בזכרוננו בשעת מעשה איזו עבירה הדומה לעוון אשר יצרו מפתה אותו בו, ואשר היא חמורה בעינינו מאוד, מאחר שלא נפרץ בה (כגון איסור גילוח לעומת איסור חזיר ששניהם שווים בחומרתם), ומתוך השוואה זו יכיר בחומר המעשה שנעשה קל בעיני וירתע ממנו. (הגאון רבי יהושע ה"ר, הובא בספר "תנועת המוסר" חלק ב' פרק כ"ט).

מניד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סערון זצ"ל

"ידוע הדבר ומפורסם הענין שאנו עם ישראל נחשבים כגוף אחד ונשמה אחת, כמו שכתוב "בשבעים נפש" וגו' ולא כתוב "נפשות", וכן כתוב "ויחן שם ישראל נגד ה' ולא כתוב "ויחננו". ולכן כמו שבגוף האדם מרגיש צער וכאב כל הגוף מכל חבורה ומכה שתהיה באיזה אבר שיהיה, אפילו היותר קטן והרחוק בסוף הגוף דהיינו האצבע הקטנה שברגל, ולפעמים גורם לחללה לכל הגוף ועולה למיטה בשביל חבורה שבאצבע קטנה שברגל ויתעכב כמה ימים שם עד שיתרפא, כן גם צריך שיהיה הרגש הכאב לכל הקהל בשביל סלוק נפש אחת מישראל אפילו רחוק ממנו, ואפילו משאר דלת העם שלא היו נהנים ממנו שום הנאה, והוא נמשל לאצבע קטנה, יען כי הנו מגוף האמה וכואב לה בכאב החבורה באצבע קטנה לכל הגוף". ("מגיד חדשות" ח"י דרוש פ"ו)

אור המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאוזו שליט"א

סליחות

שאלה: אדם שקם בשעה שבע בבוקר בימי הסליחות, ורוצה לומר סליחות ולהתפלל שחרית, האם יקדים שחרית לסליחות משום תדיר?

תשובה: נראה שאם יפסיד ק"ש בזמנה או תפלה בציבור, יקדים שחרית לסליחות. ואם לאו, כמה שיסמיך סליחות לעליית השחר עדיף מפי, כי עיקרן נתקנו לאומרן באשמורת לפי כל המנהגים. וכן אומרים (בסליחות לאשכנזים) "במוצאי יום מנוחה קדמנך תחלה". והם גם הכנה לכוונת הלב בתפלה.

שאלה: יש כמה ימים בשבוע שקשה לי לקום לסליחות וגם להיות ערני בתפלה מבלי לנמנם. האם במקום זאת, מותר לי לחכות לחצות, ואז להגיד תיקון חצות, ובע"ה להתפלל שחרית בבוקר כראוי?
תשובה: אפשר.

שאלה: האם לכתחילה ניתן לקרוא את כל קטעי הסליחות במרוכז לפני חצות ואילו קטעים כמו ויעבור וכו' לקרוא לאחר חצות ובכך לחסוך זמן?
תשובה: לא כדאי לבלבל הסדר. יש להתחיל עשר דקות לפני חצות שיגיעו ל"ג מדות בזמן בדיוק.

שאלה: כשאין מנין בסליחות, האם יש להשמיט גם את "אתאנו לחלות פניך", "אתאנו לבקש ממך", לפי שיש שם מלה אחת בארמית?

תשובה: "אתאנו" מופיע בירמיה ג' כ"ב (הננו אתאנו לך), וגם בתורה בפרשת וזאת הברכה (וּאָתָה מרובבות קדש). ובעיקר הדין, לדעתי אף אם אין מנין יכולים לומר כל הקטעים בארמית. עיין באור תורה אלול תשי"ן (סימן ק"ס אות א'), ואלול תשנ"ד (סימן קל"ג), ובחקדמתי לספר "סדר הסליחות כמנהג הספרדים" בעריכת הרב אבירן יצחק הלוי שליט"א (בני-ברק התש"ן). ואכמ"ל.

שאלה: כאשר חתן משתתף בסליחות, מה מדלגים?
תשובה: אין משמיטים כלום, רק החתן עצמו לא יאמר וידוי ולדוד אליך. ונע' אור תורה תשרי תשע"ג סימן ו' אות ו'.

שאלה: האם ראוי לדלג בסליחות על התחינות "בזכרי על משכבי" ו"למתודה המאתיו", הואיל ואומרים בהם "נפלה נא ביד ה'" (מה שאמר זאת דוד המלך ע"ה, זה היה מחוסר ברירה)?
תשובה: מה בכך, זה פיוט בעלמא, והכוונה פה לנפילת אפים שעושים אח"כ. (ובימים קדמונים היו אומרים לפני נפ"א פסוק: ויאמר דוד אל ג' צד צד לי מאד נפלה נא ביד ה' וגו').

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ רבי יצחק בן רחל זצ"ל
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ רבי יצחק בן רחל זצ"ל
לרפואת פסח יוסף בן מלכה ה"ו

לא תאמין את לבבך ולא תקפין את ירך מאחיך האמין (ט"ז ז) – אמרו רבותינו ז"ל (בבא בתרא דף י"ד ע"א) כל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד עבודה זרה. ע"ש. ועוד אמרו במסכת תענית (דף ט' ע"א) עשר בשביל שתתעשר. ע"ש. ונראה לי בס"ד לקשר שני המאמרים, שהנה ידוע שהעובד עבודה זרה הרי הוא ככופר בכל התורה כולה (ע' מגילה דף י"ג ע"א). והטעם כיון שאינו מאמין ביהודו ובמציאותו יתברך. ואמרו רז"ל על מי שלא מעשר שסופו שלא ישאר בידו אלא המעשר ותו לא, ונמצא שגם ענין המעשר הוא ענין של אמונה, שמי שמעשר הרי הוא מאמין בה' ובוטח בו שלא יעזבנו ואינו חושש שמא ירד מונכסיו בעקבות הצדקה שנתן (וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל פ"י מהלכות מתנות עניים ה"ב שלעולם אין אדם מעני מן הצדקה וכו'). וזהו עיקר התורה להאמין בה' שהוא כל יכול מרים מעפר דל ומאשפות ירים אביון. וזה הטעם שאמרו חז"ל שכל המעלים עיניו מן הצדקה דינו כעובד עבודה זרה, כי שניהם אינם מאמינים בה' יתברך. (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

נקודת חן / עובדיה חן

במקום גדולתו – שם ענותנותו

כשהיה הגאון רבי יעקב עדס זצ"ל מהלך בדרך, היה מהלך לפניו קווא'ס (שומר-כבוד שמפנה לרב את הדרך). הלה עקב אחר הליכותיו בקודש, ושם לב כי כאשר היו ניגשים אנשים לנשק את ידו, היה הרב היה שומט ידו בענוה, ומגיב "קטונתי!".

וזו היתה גדלותו של משה רבנו, שעל אף חכמתו עושרו וגבורתו העצומה - נהג בענוה.

והגאון רבי רחמים חי חויתה הכהן זצ"ל בספרו "מנחת כהן", מדייק זאת ממה שנאמר "והאיש משה עניו מאד", "איש" כינוי לגדול וחשוב (כמ"ש רש"י על הפסוק "כולם אנשים", במדבר יג, ג, ועיין בזהוה ח"ג מת, א), ובא הכתוב לומר שבמקום גדולתו מצאנו ענותנותו.

והגאון רבי יעקב רקח זצ"ל (מחכמי דמשק) בספרו "קולו של יעקב" כותב שהמלה "מאוד" בפסוק רומזת לעושר (כמו שדרשו חז"ל "ובכל מאודך" ובכל ממונך, ברכות ג"ד ע"א), ובאה התורה להדגיש, שלמרות שהיה עשיר ומופלג ב"מאודו" (עיין שבת צ"ב ע"א שהתעשר מפסולת הלוחות), בכ"ז היה עניו מכל האדם.

ולא זו בלבד שהיה עניו יותר מאנשי מעלה מלכים ונגידים עשירים ופרתמים המתגוררים בארמונות פאר, אלא אומר רבנו יוסף חיים זצ"ל בספרו "אדרת אליהו", הוא היה עניו יותר מכל אלו המתגוררים בבקתות מטות לפול, ואף מאלו הדרים "על פני האדמה" ממש, חסרי קורת גג שמטבעם הם שפלים וענוים – ומשה רבנו היה עניו אף מהם.

שמע זאת הרב ואמר לקווא'ס בחיוך: "תזהר! לך הם יאמינו...".

*

הגמרא במסכת נדרים (ל"ח ע"א) מביאה את דבריו של רבי יוחנן: "אין הקב"ה משרה שכנתו אלא על גיבור עשיר חכם ועניו. וכולם [נלמדים] ממשה". וצריך להבין, אמנם חכמה וענוה הינן מעלות רוחניות שמביאות למדרגת הנבואה, אך עושר וגבורה מעלות גשמיות חן, וכיצד בכוחן להביא להשראת השכינה?

מסביר רבנו יוסף חיים זצ"ל בספרו "בן יהודע" שם, שבאמת הסיבה העיקרית להשראת השכינה היא הענוה, אולם אדם שלא ניהון בעושר גבורה או חכמה, אין גדולה בכך שהוא עניו, שהרי כמה יתגאה?! בענוותנותו?! ... רק אדם שיש בו את

מסיבת הודיה על גניבה

כדי להמחיש את הצורך להסתכל על 'חצי הכוס המלאה', נביא מעשיה נאה שסיפר הרב יצחק פנגר שליט"א:

סוחר גדל"ן בארה"ב, החליט לבצע עסקה שמדת הסיכון שלה די גבוהה. הוא קנה בנין משרדים בשכונה מפוקפקת, שרמת הפשיעה בה היתה גבוהה. מאחר שהאזור לא היה אידיאלי, שילם איש העסקים מחיר נמוך יחסית עבור הבנין. לאחר שביצע במקום שיפוצים נחוצים, הצליח להשכיר את כל הדירות. רק דירה אחת הוא השאיר לעצמו, לא למגורים אלא כדי ללון בה, בעת שהוא מגיע לאזור לצורך עסקיו.

האיש היה שיכור משמחה. הוא התקשר מיד לאשתו והודיע לה: "אנו עושים הערב מסיבת הודיה, לא גנבו לי ארבעים אלף דולר!".

נשים לב: הרי לולי היו לו ארבעים אלף דולר (שלא מצאו הגנבים), הוא ודאי היה מתעצבן. פרצו לו לדירה! שברו לו שני חלונות! גנבו לו שני נגנים! פושעים שכמותם! אבל מאחר שכן היו ארבעים אלף דולר, שהיו יכולים להיגנב, ולא נגנבו, הוא שמח שמחה גדולה.

יום אחד הצליח האיש לסגור עסקה רצינית. הוא חזר לדירה כשבידו 40 אלף דולר במזומן. לאחר שנה מעט, החליט לרדת לחנות מקומית כדי לקנות לעצמו כמה מצרכים נחוצים.

והרי לנו כלל: תמיד, כאשר לוקחים מאתנו משהו, 'משהו' אחר נשאר. בדרך כלל – ואולי תמיד – אם נתבונן במבט אמיתי, ניווכח שמה שנשאר הוא יותר ממה שנלקח מאתנו. הבחירה שלנו היא – האם להתמקד במה שלקחו מאתנו, וממילא להיות בדיכאון, או להתמקד במה שנשאר, ואולי אפילו לערוך סעודת הודיה...

☺ זה לא חוק! ☺

עגלה מלאה גרזנים מלוטשים ומוטשחים עברה ביער. החלו עצי היער לרעוד: הנה סופם בא, הקרדומות יקצצו בהם בלא רחם!

פתח זקן העצים פיו בחכמה: "מדוע פחדים אתם? אם אף אחד מאתנו לא יתן לגרזנים את הידית, לא יוכלו להרע לנו לעולם, ונשב שקטים ושאננים!..."

☺ חוק חוק כא... ☺

כשהיצר רובין על פתח, ועדיין לא נכנס פנימה, ניתן עוד לנעול בפניו את הדלת. אתה בעל הבית! מפתח הבחירה בידך! אתה יכול לנעול את דלתו לבך, ופשוט להשאירו בחוץ... אם לא תרשה לו, אם לא תתן לו את האחיזה, את הידית, הוא לא יוכל לחדור ללבך.

יש לך שאלה?

בית הוראה בנשיאות מרן ראש הישיבה שליט"א – 03-5500228